

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Турба О.О. (м. Запоріжжя)

Анотація

В статті приведено короткий історичний екскурс та розглянута євроінтеграційна політика України в галузі освіти і науки на сучасному етапі; дається аналіз особливостей державної політики, які зумовлені географічними обставинами, історичними та суб'єктивними протиріччями; показана необхідність євроінтеграції освітньої національної системи як єдиного механізму виходу із кризової ситуації.

Ключові слова

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ, ДЕРЖАВНІСТЬ, ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ВИЩА ОСВІТА, НАУКА, ЯКІСТЬ ОСВІТИ, ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКА

Вступ

Актуальність теми наукового дослідження зумовлена надзвичайною важливістю на сучасному етапі для нашої держави інтеграційних процесів як у західному – Європейському, так і у східному – Російському, напрямках. Проблема полягає в тому, що ці процеси мають характерні особливості, які вирізняють Україну від багатьох Європейських країн та країн СНД.

Мета статті:

- проаналізувати особливості євроінтеграційної політики України в галузі вищої освіти на сучасному етапі;
- визначити найбільш вагомі чинники, які мають вплив на формування освітньої євроінтеграційної політики нашої держави;
- дослідити процеси становлення нових форм і педагогічних технологій у вищій школі.

Обговорення проблеми

Особливості зовнішньої політики України були, є і, певно ще довгий час будуть зумовлені її географічним розташуванням між Сходом і Заходом. Безумовно, європейський вибір відкриває нові перспективи для співробітництва України з розвиненими країнами цього континенту, сприяє динамічному економічному розвитку, соціальному й інтелектуальному прогресу, зміцнює позиції держави на міжнародній арені. Для України європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС. Співробітництво з ЄС сприятиме наближенню соціальних умов України до високих європейських стандартів, підвищенню рівня життя й добробуту населення. У культурно-цивілізаційному аспекті євроінтеграція - це шлях до активізації взаємообміну між українською

та європейською культурами, становлення України як інтегрованої частини глобального суспільства.

Бажання України стати повноправним членом ЄС було вперше оприлюднене Президентом України Леонідом Кравчуком у 1994 р. в Люксембурзі під час підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС. Дату підписання цієї угоди можна вважати завершенням початкового етапу становлення відносин між Україною і ЄС, протягом якого відбулося визнання незалежної Української держави з боку Європейського союзу.

Протягом довгого часу основним у формуванні політики ЄС щодо України залишалось її бачення в контексті відносин ЄС із Росією. Так, Спільна позиція ЄС щодо України, ухвалена у листопаді 1994 р., наголошувала на значенні для ЄС України як великої європейської індустріальної держави, розташованої між Росією і східними сусідами ЄС. Підкреслювалося, що мета ЄС - сприяння розвитку України як держави, що має збалансовані відносини з Росією і Заходом. Умови прийняття країн Центральної та Східної Європи до ЄС були сформульовані Європейським Союзом у Копенгагені у червні 1993 р. і отримали назву "копенгагенських критеріїв". Політичні критерії передбачають стабільність інституцій, які забезпечують демократію, верховенство закону, права людини та захист інтересів національних меншин. Юридичні критерії мають на увазі спроможність взяти на себе у повному обсязі зобов'язання, що пов'язані з членством у ЄС, включаючи відданість цілям політичного, економічного і валютного союзу.

Наступний етап розвитку відносин між Україною і ЄС завершився прийняттям у грудні 1999 р. на Європейській раді в Гельсінкі Спільної стратегії ЄС щодо України та набуття Україною членства у Раді Європи й ОБСЄ. Багатовекторність як характеристика невизначеності української зовнішньої політики першої половини 90-х об'єктивно вичерпала свій потенціал розвитку, їй на зміну прийшов стратегічний курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Остаточо євроінтеграційна зовнішня політика була сформована у 1998 році з проголошенням офіційного курсу на європейську інтеграцію Президента України у травні 2002 року.

Період від 1998 до 2004 років можна вже без сумніву називати часом «боротьби за права України в Європі». Проте декларований Президентом курс не став реальною базою загальнонаціонального сталого розвитку, слабо відображався у практичних щоденних рішеннях на різних рівнях, діяльність ряду органів влади нерідко суперечив визначеним цілям європейської та євроатлантичної інтеграції. Це дозволило деяким прихильникам європейського шляху України назвати цей період часом "віртуальної євроінтеграції". В той же час експерти, журналісти і громадські оглядачі завжди відзначали,

що, на відміну від більшості країн середньої Європи, в Україні визначальну роль відіграє невідповідність розвитку демократичних інституцій і стану громадянського суспільства європейським стандартам, низький рівень економічного розвитку, повільні темпи демократичних реформ, низький рівень валового продукту і доходів на душу населення, недосконалість нормативно-правового забезпечення підприємницької діяльності в Україні, несприятливий інвестиційний клімат, високий рівень корупції та економічної злочинності; нарешті, перевага політичних декларацій над практичними заходами в справі імплементації Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС, непослідовність зовнішньої політики України.

Україні закидають також слабкість адміністративно-конституційного забезпечення курсу європейської інтеграції, зокрема, брак досвідчених фахівців із проблем євроінтеграції у державних структурах України, відсутність у державі впливових підприємницьких кіл і слабкість політичних сил, які могли б серйозно ідентифікували своє майбутнє з ЄС, брак цілеспрямованої інформаційно-пропагандистської кампанії на користь інтеграції України в ЄС [1-3]. Стримуючими факторами євроінтеграційних прагнень України залишаються невизначеність країн-членів щодо географічних кордонів майбутнього ЄС і часових рамок приєднання до нього нових країн, пріоритетність російського фактору у зовнішньополітичних і економічних орієнтаціях західноєвропейських країн.

Орієнтація на перспективне входження до ЄС не виключає активності України на інших напрямках. Ствердження України в інших регіональних секторах світового ринку буде додатковим фактором її привабливості для партнерів з ЄС. Важливе значення має активізація присутності України на ринках Росії та інших країн СНД, розвиток співробітництва з країнами інших континентів. Стратегією інтеграції України до Європейського союзу визначено головні пріоритети діяльності органів виконавчої влади на період до 2007 р., протягом якого мають бути створені передумови, необхідні для набуття Україною членства в ЄС; важливим напрямком інтеграційного процесу є політична консолідація і зміцнення демократії, які передбачають неухильне поглиблення політичного діалогу і поліпшення загальної атмосфери відносин між Україною і ЄС.

Таким чином, Україна після проголошення незалежності активно веде пошук свого місця в європейських інтеграційних процесах. Вступ до ЄС визнаний ключовим напрямком зовнішньої політики України та її стратегічним курсом. Євроінтеграційні прагнення України - це бажання стати розвиненою, демократичною країною з пануванням законів, повагою прав і свобод людини, ринковою, конкурентноспроможною економікою. Однак, відсутність суспільного консенсусу щодо напрямків та темпів соціально-

Особливості освітньої євроінтеграційної політики України

економічних реформ, неефективна діяльність національних урядів суттєво віддаляють перспективу членства України в ЄС. Очевидно, що тільки послідовні, глибокі та рішучі реформи можуть кардинально змінити цю тенденцію.

Природна зацікавленість країн Центральної Європи у реалізації євроінтеграційної стратегії України створює об'єктивні передумови поглиблення субрегіональних інтеграційних процесів на рівні країн Центральної Європи за участю України. Об'єднання Європи викликало прагнення європейських країн до утвердження єдиних принципів функціонування таких соціальних інституцій як освітні заклади і найважливіші з них – рівний доступ до якісної освіти, гарантії її отримання з боку держави. Болонська декларація проголосила рух європейських країн на вирівнювання освітніх стандартів, що спрямовано на розширення можливостей задоволення освітніх потреб населення незалежно від територіальних границь і стану здоров'я індивіда.

Процес європейської інтеграції дедалі помітніше впливає на всі сфери життя держави, вищої освіти. Відтак, Україна чітко визначила орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності у контексті європейських вимог, наполегливіше працює над практичним приєднанням до Болонського процесу. У 1997 році під егідою Ради Європи та ЮНЕСКО було розроблено і прийнято Ліссабонську конвенцію про визнання кваліфікацій, які існують у системі вищої освіти Європи. Цю конвенцію підписали 43 країни (Україна в тому числі), більшість з яких згодом сформулювали і принципи Болонської декларації. Ліссабонська угода декларує наявність та вагомість різноманітних освітніх систем і має на меті створення умов, за яких більша кількість людей, скориставшись усіма перевагами і здобутками національних систем освіти і науки, зможе бути мобільними на європейському ринку праці. Через рік чотири країни – Франція, Італія, Велика Британія та Німеччина – підписали т. зв. Сорбоннську декларацію, завдання якої спрямовані на створення відкритого європейського простору вищої освіти, який має стати більш конкурентоспроможним на світовому ринку освітніх послуг. Основна ідея цих документів – двоступенева структура вищої освіти, використання системи кредитів (ECTS), міжнародне визначення бакалавра як рівня вищої освіти, що надає право продовжувати навчання за програмами магістра відповідно до положень Ліссабонської угоди. Так поступово створювалися умови для інтеграційних процесів у сфері вищої освіти європейських країн. Україна була і є активним учасником цих процесів. Обрані шляхи модернізації вищої освіти України аналогічні загальноєвропейським підходам. Принципи Болонської декларації в повному обсязі мають бути впроваджені у 2010 році, а 2005-й рік визначено як проміжний етап моніторингу досягнутого.

Основним завданням на цей період окреслено реалізацію передбаченої Болонською декларацією системи академічних

кредитів, аналогічної ECTS (Європейській кредитно-трансферній системі). Саме її розглядають як засіб підвищення мобільності студентів під час переходу з однієї навчальної програми на іншу, включно з програмами післядипломної освіти. ECTS стане багатоцільовим інструментом визнання та мобільності, засобом реформування навчальних програм та навчального процесу у цілому. Загалом визначальними критеріями освіти в рамках Болонського процесу є якість підготовки фахівців; зміцнення довіри між суб'єктами освіти; відповідність європейському ринку праці; мобільність; сумісність кваліфікації на вузівському та після вузівському етапах підготовки; посилення конкурентоспроможності Європейської системи освіти.

Входження освіти і науки України в європейське інформаційне та освітнє поле є вагомим чинником економічного, соціального, інтелектуального, інноваційно-технологічного та культурного розвитку. Оскільки процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності, базове значення у них повинна відігравати освіта. Сфера освіти та навчання ще донедавна на рівні Україна – ЄС не розвивалася, а залишалася в полі зору місцевих, регіональних та національних ініціатив. У листопаді 2002 р. Україна подала пропозиції ЄС щодо подальшого розвитку співробітництва у цьому напрямі для розгляду в рамках відповідного комітету. Значна увага приділяється проведенню громадських читань з проблем європейської інтеграції, оскільки ми вважаємо активну участь громадян України у цих процесах головною передумовою прискорення євроінтеграційних процесів [4-5].

Розвиток транскордонного співробітництва та розширення міждержавних стосунків з країнами-учасниками ЄС та країнами-кандидатами на вступ до ЄС сприятиме підвищенню ефективної реалізації нами практичних завдань щодо впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, поширенню власних освітніх здобутків у Європейському Союзі та країнах-кандидатах на вступ до ЄС, а також зростанню в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграції до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього і науково-технічного середовища. Водночас, планом заходів спільної програми співробітництва між Європейською комісією та радою Європи щодо зміцнення демократичної стабільності в Україні передбачено проведення експертизи українського чинного законодавства в галузі освіти на відповідність європейським нормам і стандартам, проведення семінарів, круглих столів з громадської освіти, вивчення історії та освіти національних меншин. Незважаючи на труднощі перехідного періоду, Президент України, Уряд, Верховна рада, Міністерство освіти і науки знаходять можливості поглиблювати трансформаційні процеси в освіті, створюють для цього відповідні умови. Як відомо, зміна Особливості освітньої євроінтеграційної політики України

пріоритетів і принципів організації освітньо-виховної діяльності породжує низку проблем, суперечностей, неузгодженостей. Відповідь на них має дати наука.

Як географічно, так і історично політичне місце України в сучасній Європі чітко визначене. Ми – центрально-східноєвропейська держава. Інтеграція в Європу є нашою стратегічною метою. Вона постає по суті єдиною альтернативою повернення до минулого. Реалізації цієї мети, а відповідно й розвитку України як багатой, міцної й незалежної держави мають підпорядкуватися практичні дії у всіх сферах суспільної життєдіяльності: економіці, політиці, законодавстві і соціальній сфері, в духовному житті суспільства і культури. Не є винятком і сфера освіти. Через освіту ми маємо зробити крок назустріч Європі, утвердитися в європейському виборі й вибудувати свій інтелектуально-освітній потенціал за європейськими стандартами, поєднаними з глибинними традиціями української історії і культури, освіти і виховання молоді. Європейська освіта – це поступове вирівнювання можливостей у доступі до вищої освіти кожного незалежно від місця проживання, етнонаціонального походження, конфесійної належності, майнового стану батьків та інших обставин усі діти однакові. Інформація освіти, дистанційне навчання, надання кредитів, створення науково-освітніх центрів провідних університетів у регіонах – досвід Європи у цьому сенсі є унікальним. Його треба освоїти і впровадити в практику [6]. Багатовекторність зовнішньої політики реалізується не тільки в економічній сфері, а й у галузі освіти, науки і культури. Важливо лише не забувати про наші національні інтереси. Вектори можуть бути різними, національні інтереси – єдині. Шлях України та її інтеграція в економічний, політичний і соціокультурний простір Європи значною мірою визначається рівнем розвитку національної системи освіти, що є передумовою інтеграції у світовий освітній простір. Українське суспільство почало усвідомлювати принципово нову роль освіти як одного з найважливіших чинників сучасної геополітики, адже успішність конкуренції між країнами сьогодні значною мірою залежить від досягнень освіти, і, насамперед, від якісного рівня функціонування загальноосвітньої школи. Знання, інтелект, компетентність стали найбільш вартісним товаром, який поширюється з небаченою раніше швидкістю. Освіта як сфера людської діяльності стає найбільш вигідною для інвестування. Нації, які не спроможуться на рішучий освітній прорив, опиняться на узбіччі прогресу, а громадяни не зможуть брати активної участі ні в управлінні державою, ні в забезпеченні належних матеріальних умов для свого життя, культурного розвитку та духовного становлення.

Як не дивно, досить дієвий спротив освітнім євроінтеграційним процесам в Україні йде зсередини національного освітнього середовища. Досить шановані колеги, навіть з числа діючих ректорів

провідних ВНЗ України та окремих високо посадовців і депутатського корпусу, гіпертрофуючи переваги радянської та пострадянської системи освіти, вишукують і різко критикують недоліки євразійської та північноатлантичної освітніх систем [7,8]. Закинути критикам можна одне: вони зовсім не зважають на існуючу динаміку здобуття вищої освіти, яка стала дійсно масовою і набула, звісно, специфічних форм та потребує зовсім інших педагогічних технологій, психологічного підходу тощо.

Глобальний капіталізм орієнтує освіту на запити ринку, що, як правило, мають прикладне спрямування. З одного боку, це явище позитивне, але з другого – орієнтація на запити ринку породжує зміщення пріоритетів, оскільки ринок позбавлений моралі, він концентрується не на людині, а на монетарних цінностях. Навчальні заклади зосереджують свої зусилля не на учнях і студентах як унікальних особистостях, що володіють фундаментальними знаннями, а на тих аспектах, які дозволяють студентів знайти роботу. Інші критерії, а саме доходи, стали визначати успішність людини в житті. З цього приводу Дж. Сорос зазначає: «Поведінка націлена на максимізацію прибутку, піддається диктові доцільності та ігнорує вимоги моралі»[9]. Спрямованість освіти на прикладні знання, комерціалізація освіти можуть призвести до її аморалізації, втрати «серця»; тобто справжніх цінностей, які скеровують нашу поведінку як громадян, службовців, фермерів, робітників, бізнесменів, інтелігентів і політиків. Процеси прикладної векторизації освіти спостерігаються в багатьох країнах світу, зокрема освітня реформа у США позначена згаданою векторизацією. Аналогічні процеси спостерігаються в Японії, Великій Британії, Німеччині, Китаї, Росії [10,11].

Одним із серйозних недоліків української освіти є її недостатня прикладна спрямованість, але і надмірний прагматизм та практичність мають свої вади. Отже, інтегруючись у світовий освітній простір, українська освіта має уникнути негативних тенденцій, які спостерігаються у сфері освіти, спровоковані глобалізмом та впливом неконтрольованого технологічного розвитку. Для української освіти особливо актуальним є питання щодо співвідношення глобалізму, інтеграції, що формалізують підходи до освіти, з національним характером освіти, культурно-історичними цінностями українського народу, його традиціями і духовністю. Саме, виходячи з цієї дилеми, можна вибудувати ефективну освітню політику. У Національній доктрині розвитку освіти зазначається: «Освіта утверджує національну ідею, сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями [12,13].

Таким чином, інтеграція української освіти у світовий освітній простір передбачає збереження національно-культурної самобутності

Особливості освітньої євроінтеграційної політики України

української нації, її співжиття з іншими народами, діалог культур та їх взаємозбагачення. Збереження історично зумовленої самобутності української нації, її нерозчинність у світі культури й співіснування з різними культурами – одне з найважливіших завдань сучасної освітньої політики. Глобалізм, що несе в собі як позитивні, так і негативні наслідки для всіх країн і народів, гостро поставив питання про зміну освітньої політики, модернізацію системи освіти у відповідь на виклики часу. Освіта як одна з найважливіших складових соціальної політики вимагає вироблення нової стратегії. Особливо важливо це для України, оскільки здобуття незалежності збіглося з динамічними політичними, соціально-економічними та технологічними змінами у світі.

Таким стратегічним документом, що визначає політику в галузі освіти, є Національна доктрина розвитку освіти. Більш конкретні заходи на близьку перспективу (2004 – 2010 рр.) визначено в заходах з реалізації Національної доктрини, затверджених урядом України. Доктрина визначає пріоритети державної політики, покликані вирішувати проблеми, з якими стискається й окрема людина, і система освіти в цілому. Питання полягає лише в тому, щоб реалізувати задекларовану освітню політику. Європейська інтеграція розглядається в Україні як процес внутрішньої трансформації суспільства на основі європейських цінностей, утвердження в країні європейської моделі економічних та соціальних перетворень. У поєднанні із завданнями європейської інтеграції стратегія спрямована на запровадження інноваційної моделі структурної перебудови, соціальну переорієнтацію економічної політики, подальший розвиток України як високотехнологічної держави. Система освіти, як і культура її народу є унікальним явищем, незрівнянно складнішим, ніж інші системи (транспорту, зв'язку, безпеки), бо глибоко пов'язана з духовними і матеріальними аспектами минулого і сучасного. З огляду на це у кожній країні освіта та її організація мають свої особливості. Проте наймогутнішими ініціаторами змін у системі освіти виступають не її власні проблеми чи негаразди (системні чинники), а ті, які перебувають поза нею, насамперед, пріоритети й вимоги до навчання і виховання, спричинені включенням даної країни до спільного руху світового співтовариства у майбутнє, змінами у виробництві, культурі та поведінці. Відтак, при реформуванні вищої освіти, з одного боку, враховуються пріоритети збереження культурної різноманітності національних систем освіти, а з іншого – завдання поліпшення міжнародної співпраці, мобільності, працевлаштування студентів у Європейському чи міжнародному ареалі, міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Однією з визначених рис духовного життя сучасної цивілізації є зростаюче усвідомлення вирішального значення освіти для подальшого економічного та соціально-культурного розвитку.

Зростаючий попит на освіту, визнання знань і освіти в сучасному суспільстві як визначального і соціального багатства, зумовлює формування такого майбутнього людства, в якому знання відіграватимуть вирішальну роль. Основним надбанням будь-якої країни стає людський капітал, тобто накопичені населенням знання та вміння, які використовуються для знаходження ефективних рішень у виробничій діяльності та в повсякденному житті. Національна освіта сьогодні – це головний стратегічний фактор соціально-економічного, інтелектуального і духовного розвитку суспільства, а також вирішальний чинник його виживання і безпеки. Саме інтелектуальний потенціал країни, розвиток наукомістких високих технологій, визначає її роль і місце у світовому рейтингу конкурентоспроможності, її економічний та військовий потенціал. Тому завданням України в ході Болонського процесу є перехід на європейські стандарти, не загубивши при цьому власні здобутки в сфері освіти і науки. Без підняття рівня економіки і підвищення конкурентоспроможності українських промислових виробів, євроінтеграція містить в собі небезпеку перетворення України на різновид колонії, сировинного придатку, куди відбудеться перенесення виробництв з високим рівнем матеріальних та енергетичних затрат, а також екологічних ризиків.

Вступ України до Болонського процесу – це вже реальний факт, невідворотна реальність. Українська освіта повинна знайти власну нішу в цьому процесі, бо вона традиційно орієнтована на надання студентам фундаментальних теоретичних знань, і рівень підготовки українських фахівців (фізиків, математиків, програмістів, представників технічних дисциплін) традиційно визначається в усьому світі. Але недостаток фінансування наукомістких галузей і фундаментальної науки може привести до того, що технології, які застосовуються в українських вищих навчальних закладах, старіють. Державна політика, що стосується імміграції в інші країни вчених і фахівців, підготовлених в Україні на бюджетній основі, повинна передбачати підготовку відповідних договорів з випускниками вузів, а також договорів з вказаними країнами, що містять зобов'язання сторін по відношенню до квот на міграцію українських фахівців, а також до термінів, об'ємів і способів компенсації бюджетних коштів, витрачених на їх підготовку [14]. В Україні, як і в інших розвинених державах, вища освіта визнана однією з провідних галузей розвитку суспільства. Високий рівень фундаментальної та професійної підготовки, що дають, скажімо, українські університети, давно визнала Європа. Україна вже досягла високого рівня у виконанні двох стратегічних завдань – розширення доступу до вищої освіти і досягнення її світових стандартів. Для прикладу, в нас студентів більш як 2,6 мільйона [15]. Щорічно до ВНЗ вступають понад 400 тисяч осіб, що вдвічі більше, ніж у кінці 90-х років. Багатоступенева система вищої освіти, запроваджена Законами України «Про освіту», «Про вищу Особливості освітньої євроінтеграційної політики України

освіту» та відповідними нормативними документами Кабінету Міністрів і Міністерства освіти та науки, в основному відповідає моделі, запропонованій країнами – учасницями Болонського процесу. Приєднання нашої країни до Болонського процесу, а відтак до загальноєвропейського освітнього простору, зумовлена запитами ринку праці та тенденціями розвитку освітньої діяльності. Навіть стиглий історичний екскурс доводить – Болонський процес не виник раптово, на голому місці. Прийняття Болонської декларації – ще один доказ того, що зміни в освіті не є якимось раптовим відкриттям. То скоріше результат поступового усвідомлення взаємодії процесів європейської економічної та політичної інтеграції, наслідок розвитку ідей та інновацій у сфері освіти. Цей процес має багато завдань, які у загальному зводяться до:

- значного підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти й освітніх послуг вищих навчальних закладів (ВНЗ);
- поглиблення науково-навчальної співпраці і координації, подальше підвищення мобільності студентів, викладачів, дослідників, адміністративного персоналу європейських ВНЗ;
- зростання якості європейської вищої освіти й можливості працевлаштування випускників європейських ВНЗ в умовах відкритого європейського і квазівідкритого глобального ринків праці.

Реалізація властивостей системи в рамках формування й перспективі загальноєвропейської системи вищої освіти – європейського простору вищої освіти (Європи знань), - заснованої на спільності фундаментальних принципів функціонування, потребує:

- створення єдиних європейських стандартів вищої освіти, що базується на трьох рівнях знань (бакалавр, магістр і доктор);
- розробки загальних критеріїв оцінки якості освіти;
- введення накопичувальної системи освітніх кредитів;
- взаємного визнання країнами ЄС дипломів європейських ВНЗ.

Освіта здійснює позитивний вплив на соціальні процеси у суспільстві. Освічена людина здатна сформувати здорове соціальне середовище, легше може адаптуватися до змін, які відбуваються в суспільстві. Також освічена людина характеризується розвинутою системою культурних потреб, що зумовлює формування потреби пізнання навколишнього світу.

Висновки

Визначальним засобом досягнення цілей створення європейського простору вищої освіти є сприяння європейському співробітництву в забезпеченні якості освіти з метою розробки порівняльних критеріїв і методологій.

Принципові зміни в сучасному соціально-економічному розвитку України вимагають значного підвищення творчого потенціалу і конкурентоспроможності випускників.

В системі вищої освіти України закладено мінімум два протиріччя, які живлять кризові явища:

- протиріччя між вільним ринком праці та системою вузьких спеціальностей;

- протиріччя між попитом на вищу освіту і можливостями державного фінансування.

Для вирішення цих протиріч необхідно впровадити в повному обсязі елементи ринкових відносин у вищу школу України через:

1) Болонський процес у широкому сенсі як творчу адаптацію міжнародного досвіду функціонування вищої освіти в ринкових умовах;

2) Болонський процес у вузькому сенсі як реалізацію механізмів і засобів досягнення цілей Болонської декларації.

Для підвищення конкурентоспроможності української науки і освіти на світовому ринку потрібно їх включення в європейській освітній та науковий простір, а також невідкладне посилення державного фінансування наукових досліджень.

Перспективи подальших досліджень:

Перспективою подальших наукових досліджень має бути аналіз основних тенденцій розвитку національної технічної (інженерної) вищої освіти в контексті інтеграції в єдиний європейський освітній простір.

Джерела

1. Ніколаєнко С.М. Сучасна законодавча основа в системі майбутніх освітнього та наукових процесів в Україні і світі // Вища школа. – 2003. - № 4-5. – С. 3-19.

2. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття / Авт. кол.: В. Литвин (кер.), В. Андрущенко, А. Гуржій та ін.. – К.; Навч. книга, 2004. Кн. 1. – С. 406-447.

3. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття // Авт. кол.: В. Литвин (кер.), В. Андрущенко, А. Гуржій та ін.. – К.; Навч. книга, 2004. Кн. 2. – С. 487-497.

4. Дзвінчук Д. Засади управління і вибір цілей діяльності освітньої системи в контексті європейського виміру // Вища освіта України. – 2006. - № 2. – С. 20-27.

5. Гладський О. Основні умови та фактори здійснення євроінтеграційного вибору України // Вісник Нац. академії держ. управління при Президенті України. – 2005. - №3. – С. 94-101.

6. Ніколаєнко С. Якість вищої освіти в Україні: погляд у майбутнє // Вища школа. – 2006. - №2. – С. 3-22.

7. Купрій В. Особливості процесу творення політики в Європейському Союзі // Вісник Нац. академії держ. управління при Президенті України. – 2005. - №4. – С. – 377-384.

8. Язвінська О.М. До спільного освітнього простору // Політика і час. – 2006. - №2. – С. 66-74.

Особливості освітньої євроінтеграційної політики України

9. Коміренко В. Приєднання до Болонського процесу як євроінтеграційна стратегія України: аспекти, проблеми, прогнози // Освіта і управління. – 2005. - №т.8 №3-4. – С.175-181.

10. Корсак К. Європейський простір вищої освіти і Україна у XXI столітті // Вища школа. – 2005. - №1. – С. 47-56.

11. Семаков Г. Болонський процес – структурна реформа вищої освіти на європейському просторі // Освіта і управління. -2005. - №т.8 №3-4. – С. 165-168.

12. Воронкова В.Г. Проблеми основних реформ Болонського процесу // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА, 2005. - № 23. – С. 25-32.

13. Воронкова В.Г. Роль держави в суспільстві, що змінюється, та її вплив на становлення сталого розвитку // Збірник наукових праць. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА. – Випуск № 26 – 2006. С. 16-29.

14. Вища освіта України і Болонський процес. - Київ-Тернопіль, 2004. - 286 с.

15. Копійка В.В. Шинкаренко Т.І. Європейський союз; заснування і етапи становлення. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре» 2001. - 448 с.

Стаття надійшла 22.09.2006 р.